

Ваканич Олександр Васильович, здобувач кафедри криміналістичного забезпечення та судових експертиз навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ

ЕКСПЕРТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИННИХ ПОСЯГАНЬ НА КУЛЬТУРНІ ЦІННОСТІ

Закон України «Про охорону культурної спадщини» регулює правові, організаційні, соціальні та економічні відносини у сфері охорони культурної спадщини з метою її збереження, використання об'єктів культурної спадщини в суспільному житті, захист традиційного характеру середовища в інтересах нинішнього і прийдешніх поколінь. Законодавець передбачає, що об'єкти культурної спадщини, які знаходяться на території України охороняються державою. Охорона об'єктів культурної спадщини є одним із пріоритетних завдань органів державної влади. Проте, саме вони часто викликають підвищену заінтересованість представників кримінального світу. Як свідчить аналіз слідчої, експертної і судової практик, цим злочинам притаманний високий рівень законспірованості, підготовки, ретельне підшукування засобів проникнення, зброї, транспорту, залучення спеціалістів для перевірки предмету на цінність, історизм та культурність, планування способів передачі викраденого замовникам.

Як зазначається в науковій літературі, низький рівень розкриття даної категорії кримінальних правопорушень, зумовлюється недостатнім рівнем експертного забезпечення досудового розслідування та судового провадження [1, с. 158].

В основі експертного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень як виду діяльності, в якості наукової категорії, виступає експертна методика.

Визначаючи зміст такої експертної методики необхідно дати її визначення – це програма вирішення експертних задач, що складаються з послідовних практичних дій і розумових операцій, які спрямовані на пізнання властивостей і ознак об'єктів, що досліджуються з використанням системи певних методів і засобів.

З метою створення інформаційних фондів про наявність експертних методик Постановою Кабінету Міністрів України від 02.07.2008 затверджено Порядок атестації та державної реєстрації методик проведення судових експертиз, внесення змін до методик, що пройшли атестацію та державну реєстрацію, а також припинення їх застосування [2]. На виконання завдань передбачених цією постановою був створений Реєстр методик проведення судових експертиз. У 2003 році до Реєстру була внесена мистецтвознавча експертиза як клас судової експертизи. За реєстраційним кодом «15.1» було визначено види: а) мистецтвознавчі дослідження, визначення вартості живопису; б) методика грошової оцінки пам'яток; в) методика загальної класифікації і прогнозування вартості культурних цінностей; г) методика оцінки культурних цінностей; ґ) методика визначення вартості майна; д) методика оцінки антикварних російських самоварів; е) методика оцінки антикварних ювелірних виробів; є) методика оцінки антикварних ювелірних виробів з гранатами; ж) методика оцінки пам'яток історії, архітектури та містобудування;

- з) методика визначення стану збереження творів станкового живопису;
и) методика атрибуції видань кирилівського друку [3].

Об'єктами мистецтвознавчої експертизи є:

- предмети антикваріату; монументальний та станковий живопис, графіка;
- декоративно-ужиткове мистецтво;
- пам'ятки архітектури, скульптури;
- дрібна пластика;
- музичні інструменти;
- нотна література; друкована продукція;
- зброя;
- фотографія;
- аудіо- та відеозапис.

Основні завдання які вирішують під час проведення мистецтвознавчої експертизи: проведення атрибуції твору; визначення художнього рівня, історичного значення, культурної цінності, стану твору; визначення оціночної або страхової вартості твору; визначення відповідності продукції вимогам законодавства про захист суспільної моралі.

Як свідчить експертна практика, на вирішення судово-мистецтвознавчої експертизи, найчастіше ставлять такі запитання: чи є наданий на дослідження предмет оригіналом; чи є наданий на дослідження предмет копією виконаною від імені автора; хто автор наданого на дослідження твору мистецтва; яку вартість має твір мистецтва; чи є наданий на дослідження твір автентичним; чи належить наданий на дослідження предмет до культурних цінностей, що мають художнє, історичне, етнографічне або інше значення; чи має інформація, що міститься на наданих на дослідження носіях порнографічний характер; чи мають місце в наданому на дослідження творі сцени порнографічного характеру.

Наказом Міністерства культури України від 31.03.2017 № 267 затверджено перелік державних установ, закладів культури, інших організацій, яким надано право проведення державної експертизи культурних цінностей [4]. Цим наказом надано право проведення таких експертиз 294 державним установам. Варто зазначити, що така розгалужена мережа установ, які проводять дослідження, призводить до негативних наслідків (неоднозначність висновків, сумнівні розбіжності в оцінці тощо), крім того, такі експерти не володіють на достатньому рівні спеціальними знаннями, а їх діяльність не відповідає освітнім і професійним вимогам.

Отже, спеціальні знання, які використовуються під час розслідування кримінальних посягань на культурні цінності є визначальним фактором ефективної роботи органів досудового розслідування.

Підлягає оптимізації система судово-експертних установ, які проводять мистецтвознавчі експертизи.

Судово-експертні установи, які проводять судово-мистецтвознавчі експертизи повинні мати відповідні ресурси: експертні методики; компетентний персонал; належне матеріально-технічне забезпечення їх діяльності.

Список використаних джерел

1. Томас Ж. Ю. Використання спеціальних знань, що посягають на культурні цінності / Ж. Ю. Томас // Науковий вісник Ужгородського

національного університету. – Вип. 36. – Т. 2. – 2016. – С. 158–161. – Серія «ПРАВО».

2. Порядок атестації та державної реєстрації методик проведення судових експертиз [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 2 лип. 2008 р. № 595. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/595-2008-%D0%BF>. – Назва з екрана.

3. Реєстр методик проведення судових експертиз [Електронний ресурс] : [сайт]. – Режим доступу: <http://rmpse.minjust.gov.ua/>. – Назва з екрана.

4. Перелік державних установ, закладів культури, інших організацій, яким надається право проведення державної експертизи культурних цінностей [Електронний ресурс] : наказ Міністерства культури України від 31 берез. 2017 р. № 267. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0529-17/paran12#n12>. – Назва з екрана.